

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

| e-ISSN 2602-229X |

ARAŞTIRMA MAKALESİ

RESEARCH ARTICLE

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ'NÜN VARLIĞINA VE ETKİNLİĞİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER: COVID 19 PANDEMİ ÖRNEĞİ

Criticism on the Existence and Effect Veness of the World Health Organization: The Case of the Covid 19 Pandemic

Zeynel Abidin DURMUŞ*

Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Muş, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received Date: 14.11.2021

Kabul Tarihi/Accepted Date: 17.05.2022

ÖZ

Son dönemlerde küresel boyutta yaşanan askeri, siyasi, ekonomi ve sağlık alanlarındaki gelişmeler tüm ülkeleri olumsuz etkilemektedir. Bu gelişmelerin olumsuz etkilerini en aza indirebilme noktasında uluslararası kuruluşlara, önemli görevler düşmektedir. Fakat son yıllarda geline noktada birçok konuda, başta Birleşmiş Milletler ve alt organları olmak üzere uluslararası örgütler, yapısı ve işleyişinden ötürü, ülkeler tarafından pasif olmakla eleştirilmekte ve reform söylemleri gündeme gelmektedir. Bu eleştirilerden nasibini alan uluslararası kuruluşlardan biri de Dünya Sağlık Örgütüdür. Özellikle Covid 19 salgınının tüm dünyayı, olumsuz etkilemesi bütün dikkatleri Dünya Sağlık Örgütü'nün üzerine çekmiştir. Bu makalede Dünya Sağlık Örgütü'nün işleyişi, etkinliği ve yapısına atıfta bulunularak, Dünya Sağlık Örgütü'nün daha önceki salgınlarda göstermiş olduğu mücadele özetlenmeye çalışılmıştır. Makalenin devamında tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgın sürecinde, Dünya Sağlık Örgütü'nün göstermiş olduğu çaba ve bu çabaya, ülkelerin göstermiş olduğu tepkiler anlatılmaya çalışılmıştır. Makalenin sonunda ise yaşanan tüm bu gelişmeler ışığında DSÖ'nün geleceğine yönelik reform söylemleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dünya Sağlık Örgütü, Covid-19, Pandemi.

ABSTRACT

Recent global developments in the fields of military, politics, economy and health affect all countries negatively. International organizations have important duties to minimize the negative effects of these developments. However, at the point reached in recent years, international organizations, especially the United Nations and its sub-organizations, are criticized by countries for being passive due to their structure and functioning, and reform discourses are on the agenda. One of the international organizations that has been affected by these criticisms is the World Health Organization. In particular, the negative impact of the Covid 19 epidemic on the whole world has drawn all the attention to the World Health Organization. In this article, by referring to the functioning, effectiveness and structure of the World Health Organization, the struggle of the World Health Organization in previous epidemics has been tried to be summarized. In the continuation of the article, the efforts of the World Health Organization and the reactions of the countries to this effort during the Covid-19 epidemic process, which affected the whole world, were tried to be explained. At the end of the article, in the light of all these developments, reform discourses about the future of WHO have been tried to be explained.

Keywords: World Health Organization, Covid-19, Pandemic.

Please cite this paper as follows/Atıf için:

Durmuş, Z. A. (2022). Dünya Sağlık Örgütü'nün Varlığına ve Etkinliğine Yöneltilen Eleştiriler: Covid 19 Pandemi Örneği. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 19-26. <https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.1023486>

GİRİŞ

2020 yılı, dünyada birçok açıdan olumsuzlukların yaşandığı bir yıl oldu. Bu olumsuzluklardan biri de, güvenlikten sağlığa, ekonomiden eğitime, tarımdan savunmaya, kadar birçok alanda tüm dünyayı etkileyen ve halen etkilemekte olan Covid 19 salgın hastalığıdır. Salgın konusunda erken bildirim yapmaması ve pandeminin başlarında çelişkili açıklamalarıyla DSÖ, pandemiden olumsuz etkilenen ülkelerin eleştirilerine maruz kalmıştır. Bu noktada DSÖ'nün yapısı ve işleyişi, birçok devlet tarafından eleştirilmiş ve bu konularda, reform talepleri gündeme gelmiştir.

Bu makalenin ortaya konulma amacı DSÖ'nün, kuruluşu, yapısı, işleyişi ve finans kaynaklarına atıfta bulunularak geçmiş salgınlardan hareketle Covid 19 salgınının da DSÖ'nün ortaya koyduğu çaba ve bu çabaya devletlerin göstermiş olduğu eleştiriler anlatılmaya çalışılmıştır.

DSÖ'NÜN KURULUŞU YAPISI VE İŞLEYİŞİ

1945 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler kuruluş Konferansında, Brezilya ve Çin temsilcileri, bir "Uluslararası Sağlık Örgütü" kurulması amacıyla toplantı düzenlenmesi önerisi, oyçokluğu ile kabul edildi.

19-22 Temmuz 1946 tarihlerinde New York'ta bir araya gelen Uluslararası Sağlık Konferansına, Birleşmiş Milletlerine üye 51 ülkenin delegeleri, Birleşmiş Milletlere bağlı Kuruluşlar, Sendika Temsilcileri ve Rockefeller Vakfı gözlemcileri katılarak, DSÖ Anayasasını oluşturdular. Konferansta, DSÖ'nün görevini yürütecek bir Ara Komisyon seçilmiştir. 22 Temmuz 1946'da oluşturulan Anayasa, 61 devletin delegesi tarafından imzalanmış, seçilen Ara Komisyon ise DSÖ'nün görevlerini iki yıl süreyle yerine getirmiştir (Samancı, 2016).

26 ülkenin onayı ile beraber Ara Komisyon, 7 Nisan 1948'de çalışmalarını nihayete erdirmiş ve üye ülkeleri, Genel Kurul'a toplantıya davet etmiştir. 24 Haziran 1948'de Genel Kurul, 53 ülke delegenin iştirakiyle Cenevre'de bir araya gelmiş ve bir ay süreyle çalışmalarına devam etmiştir. DSÖ'nün yıllık programı, personeli ve bütçesi bu toplantıda kabul edilmiş, Genel merkezin ise Cenevre de olması kararlaştırılmıştır (Doğramacı, 1997).

DSÖ, Dünya Sağlık Asamblesi, Yönetim Kurulu ve Sekreteryaya olmak üzere üç organı bulunmaktadır.

Dünya Sağlık Asamblesi

Asamble, üye ülkelerin temsilcilerden oluşur. İsviçre'nin Cenevre kentinde olağan olarak yılda bir kez Mayıs ayında toplanır. Asamble' de üye ülkeler, delegelerle temsil edilir. Bu delegelerin, ülkelerinin ulusal sağlık yönetiminde aktif görev alan, sağlık alanında bilgi sahibi kişiler olmaları gerekir. Genel Direktör'ü seçmek, DSÖ'nün izleyeceği politikayı belirlemek, üye olacak ülkeleri Yönetim Kurulu'na seçmek, Örgüt'ün mali politikasını denetlemek ve bütçeyi inceleyip onaylamak, Genel Kurul'un görevleri içerisinde yer almaktadır. Yine Örgüt adına uluslararası sözleşme ve antlaşma yapma, Genel Direktör ve Yönetim Kurulu'nun faaliyetlerini inceleme, önemli sağlık konularına Yönetim Kurulu'nun dikkatini çekme ve sağlık alanında uluslararası kurallar ve standartlar belirleme Asamble'nin yetkisindedir (Gostin, 2014; s. 94; Lee, 2009; s 26).

Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, sağlık alanındaki uzman 32 üye temsilcilerinden oluşur. Yönetim Kurulu, Ocak ve Mayıs aylarında olmak üzere yılda iki kez bir araya gelir. 3 yıl süreyle görev yapan Yönetim Kurulu, Genel Kurul tarafından belirlenir.

Asamble'nin yürütme organı olan Yönetim Kurulu, Asamble'nin almış olduğu kararların uygulanmasından sorumludur. Asamble'nin gündemini belirlemek ve yıllık çalışma planını sunmak da Yönetim Kurulu'nun görevleri arasındadır. Ayrıca Yönetim Kurulu, Genel Kurul'a uygun bulduğu konular hakkında tavsiyelerde bulunarak, pandemi ve afet dönemlerinde gereken tedbirleri alır veya bu yetki alanını Genel Direktör'e devreder (Burci ve Vignes, 2004; s 47).

Sekretarya, Bölge Büroları ve Ülke Temsilcilikleri

Üye ülkelerdeki temsilcilikler, Altı Bölge Bürosu, Cenevre'deki Genel Merkez ve irtibat ofislerinden oluşan Sekretarya, Genel Direktör'ün idari ve teknik başkanlığında tüm DSÖ personelini içerir.

Yönetim Kurulu'nun adaylığı neticesinde Genel kurul tarafından seçilen Genel Direktör, Sekretarya'nın başıdır. Genel Direktör, Yönetim Kurulu bünyesinde Örgüt'ün teknik ve yönetsel başkanı konumundadır. Yönetim Kurulu, aynı zamanda Örgüt tarafından hazırlanan konferansların, Örgüt'ün tüm komisyon ve komitelerinin ve Genel Kurul'un sekreterlik görevini yerine getirerek, personel yönetmeliği çerçevesinde Örgüt'e personel istihdam eder veya uzaklaştırır.

Genel Direktör'ün raporu, bütçe tasarısı, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'nun aldığı kararlar, Dünya Sağlık Örgütü Resmi Kayıtları adı altında kitap olarak dört dilde yayınlanmaktadır (Beigbeder, 1998; s 55; Gostin, 2014; s 95).

Genel Merkezin dışında DSÖ'nün Cenevre'de bulunan; Güney Doğu Asya Bölge Bürosu (Yeni Delhi), Amerika Bölge Bürosu (Washington), Akdeniz Bölge Bürosu (İskenderiye), Afrika Bölge Bürosu (Brazzaville), Batı Pasifik Bölge Bürosu (Manila), Avrupa Bölge Bürosu (Kopenhag) olmak üzere 6 tane bölge bürosu vardır. Ülkelerin hangi Bölge Bürosu'na üye olduğu zorunlu olmamakla beraber genel olarak coğrafi konumlarına bağlıdır. Avrupa Bölge Bürosu'na üye olan İsrail ve Doğu Akdeniz Bölge Bürosu'na üye olan Etiyopya ve Pakistan, bu duruma örnek gösterilebilir. Bölgeleşmekteki gaye, DSÖ'nün görev ve yetkilerinin dağıtılması, sağlık sorunları benzer olan ülkelere daha iyi hizmet sunabilmek ve daha iyi bir örgütlenme ve planlama sağlayabilmektir. İlk Genel Kurul tarafından belirlenen bölgelere, ülkeler itiraz edebilir ve Genel Kurul kabul ettiği takdirde, bölgelerini değiştirebilirler. Cezayir, Tunus, Fas, Türkiye, Kuzey Kore, İsrail ve Yunanistan bölgelerini değiştiren ülkelerdendir (Lee, 2009; s 30).

Bölge Direktörü ve personelden müteşekkil olan Büro ve yılda bir kez bir araya gelen, DSÖ üyesi ülkelerin temsilcilerinden oluşan Bölge Komitesi olmak üzere her bölgenin iki organı vardır. Bu Komiteler her yıl eylül ayında bir araya gelir. Genel Kurul'un kararlarını bölgesel düzeyde uygulanmasını sağlamak, kendi bölgelerine ait faaliyet raporu ve iş programı hazırlamak bu komitelerin görevleri arasındadır (Beigbeder, 1998; s 35, s 36).

DSÖ'nün Finans Kaynakları

DSÖ'nün bütçesi iki yılda bir belirlenmekte, her ülke nüfusuna göre DSÖ'ye katkı sağlamaktadır. Yine bazı devletlerin DSÖ'ye gönüllü olarak sunmuş olduğu katkılar ve yapılan bağışlar, DSÖ'nün finansman kaynaklarını oluşturmaktadır. DSÖ'nün gelirinin büyük bir kısmını 800 milyon doları bulan, üyelik ve gönüllü katkılarıyla, ABD oluşturuyor. Ülkelerin dışında Bill Gates Vakfı ve Avrupa Komisyonu, DSÖ'ye finansman desteği sağlayan kuruluşlar olarak ön plana çıkıyor (Uğurluoğlu ve Çelik, 2005).

DSÖ'NÜN ÖNCEKİ SALGINLARDA GÖSTERMİŞ OLDUĞU MÜCADELE

DSÖ, kuruluşundan birkaç yıl sonra çiçek hastalığının önlenmesinde başarılı bir çalışma yürüttü. Aşısı olmasına rağmen 1950'li yıllarda her yıl milyonlarca insanın ölümüne neden olan çiçek hastalığına karşı DSÖ'nün, Sovyetler Birliği'ni 25 milyon aşı üretimine ikna etmesi, ABD'yi çiçek aşısının dünyada yaygınlaşması için milyarlarca dolar destek sağlamaya kabul ettirmesi ve çiçek hastalığının önlenmesi amacıyla ortaya koymuş olduğu diploması ve organizasyon faaliyetleri, bu salgın hastalığın DSÖ tarafından başarılı bir şekilde yürütülmesini sağlamıştır.

DSÖ'nün başarılı bir şekilde mücadele ettiği diğer bir salgın 2002 yılında Çin' de ortaya çıkan SARS virüsüdür. Çin'in SARS virüsünü dünyadan gizleme faaliyetlerine rağmen DSÖ, uygulamış olduğu yolcu kısıtlaması önerisi, izolasyon, takip, bilgi toplama ve ülkeleri bu doğrultuda yönlendirme çabası, bu salgının başarılı bir şekilde önlenmesini sağlamıştır.

DSÖ, 2009 yılında Meksika'da ortaya çıkan Domuz Gribine karşı da etkili bir çalışma yürütmüştür. DSÖ bu hastalığa karşı erken dönemde pandemi ilan etmiştir. Bu noktada DSÖ gereksiz yere salgını büyüttüğü ve fazla bütçe harcadığına dair eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştirilere DSÖ, erken dönemde pandemi ilan ederek büyük bir felaketi önlediğini açıklamasını yaparak cevap vermiştir (WHO, 2009).

DSÖ çiçek hastalığı, SARS virüsü ve domuz gribi salgınlarında başarılı bir grafik çizse de 2014 yılında Batı Afrika da görülen EBOLA virüsüne karşı aynı başarıyı ortaya koyamamıştır. DSÖ, salgına müdahale etmede gecikmekle, organizasyon ve uyarılar konusunda aktif olmamakla eleştirilmiştir. DSÖ yetkilileri, örgütün vatandaşlarını koruma görevinin ülkelerin kendisinde olduğunu DSÖ'nün sadece danışma birimi olduğunu belirterek kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermiştir (WHO, 2014).

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE DSÖ

Çin'in Wuhan kentinde 2019 Aralık ayında ortaya çıkan COVID-19 salgınına karşı Çinli yetkililer, DSÖ'ye ilk bildirimini 31 Aralık 2019 tarihinde DSÖ Çin Ülke Ofisi'ne yapmıştır. Buna karşın Dünya Sağlık Örgütü, Çin'in yapmış olduğu bu bildiriye risk değerlendirmesine alarak 4 Ocak 2020 tarihinde salgını, üye ülkelere bildirmiştir.

10 Ocak 2020'de DSÖ ülkeleri bilgilendirici bir takım tavsiye kararları önermiş ancak herhangi bir ticaret veya seyahat kısıtlaması bildirmemiştir. Sadece Uluslararası Sağlık Tüzüğü'nden hareketle acil sağlık durumlarına karşı ülkelere, hazırlıklarını üst seviyeye çıkarmaları gerektiğini bildirmiştir (WHO, 2020). 20 Ocak 2020 tarihinde

DSÖ'nün yayınlamış olduğu ilk durum raporunda, Çin yetkililerinin DSÖ'ye, ilk vaka 31 Aralık 2019'da Hubei Eyaleti Wuhan şehrinde olmak üzere, 31 Aralık 2019-3 Ocak 2020 arasında sebebi belirlenemeyen kırk dört zatürre vaka bildirildiğini ifade etmiştir. 11-12 Ocak 2020 'de vakaların, deniz ürünlerinin satıldığı pazarla ilişkilendirildiğine dair bilgi verildiğini belirtmiştir. 3 Ocak 2020'de Tayland ve 20 Ocak 2020'de ise Kore'nin ilk vaka bildirimleri ile 278'i Çin'de olmak üzere toplam 282 teyit edilmiş vaka bilgisi raporda paylaşılmıştır (WHO, 2020).

Hastalığı, birçok bilinmeyen çerçevesinde ele alan DSÖ, virüsün kaynağını belirlemede geç kalmıştır. Hastalığın koronavirüs kaynaklı olduğu Ocak ayının ilk yarısında bilinmesine rağmen, İnsandan insana bulaşının ancak Ocak ayının ortalarında Çin tarafından deklare edilmiştir.

DSÖ, Uluslararası Sağlık Tüzüğü doğrultusunda Yeni Koronavirüs Acil Komitesi toplantısı gerçekleştirmiş ve bu toplantıda alınan kararlar neticesinde 30 Ocak 2020 tarihli raporda Genel Direktör, "Uluslararası Halk Sağlığı Acil Durumu" ilan edildiğini dünyaya duyurmuştur (WHO,2020). Raporda virüsün neden olduğu etkilerin iyileştirilmesi, küresel tanı kapasitesinin güçlendirilmesi, erken tanı ve hastalığın yayılımının izlenmesi gerektiği vurgulanmış, ancak insandan insana bulaşının az oluşu nedeniyle seyahat kısıtlamasıyla ilgili sağlık önlemine henüz gerek olmadığını açıklamıştır (WHO, 2020) Bu karar alındığında Çin dışında 18 ülkede daha bu hastalık görülmüş, dünyadaki toplam vaka sayısı 7000'in üzerine çıkmıştır (WHO, 2020).

DSÖ, Covid 19'a ilişkin seyahat tavsiyelerinde geç kalarak ancak 29 Şubat 2020 tarihinde seyahat kararında değişikliğe gitmiştir. Bu tarihte ise dünyada virüsten etkilenen kişi sayısı 80 bine ulaşırken, virüsten etkilenen ülke sayısı 40'a yaklaşmıştır. Çin hükümeti hastalığı Mart ayı itibarıyla kontrol altına alırken, Avrupa'da önemli artışlar meydana gelmiş, Mart sonlarında ise Amerika Birleşik Devletleri'nde vakalarda hızlı bir yükseliş trendi başlamıştır. Mayıs ayı ortalarına gelindiğinde ise virüsten etkilenmeyen ülke neredeyse kalmamış, dünyada vaka sayısı 5 milyonu aşarak ciddi bir seviyeye ulaşmıştır. Salgının, Dünya'daki yayılımını yakından takip eden DSÖ, Genel Direktör vasıtasıyla belli zaman aralıklarıyla yapmış olduğu basın toplantılarıyla dünyayı bilgilendirmiştir. 9 Mart 2020 tarihinde pandeminin yaklaştığını, 11 Mart 2020'de ise Covid 19 virüsünü pandemi olarak açıklamıştır (WHO, 2020)

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE DSÖ'NÜN VARLIĞINA VE ETKİNLİĞİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

DSÖ'ye yönelik farklı konularda zaman zaman eleştiriler gündeme gelmektedir. 2020 yılının aralık ayında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkileyen COVID-19 salgınında, DSÖ acil durum ve pandemi ilanında gecikmeyle eleştirilmiştir. DSÖ de bu eleştirilere bir miktar gecikme olduğunu kabul ederek öz eleştiride bulunmuştur. Her ne kadar SARS virüsünden kaynaklı vakalara oranla, Çin'in, COVID-19 virüsünden kaynaklı vakaları bildirmede hızlı davrandığı ifade edilse de, ilk vakaların Kasım ayında ortaya çıktığını gösteren deliller, Çin'in vakaları DSÖ ile paylaşımında geç kaldığını, açık ve net davranmadığını göstermekte ve bu durum, DSÖ'ye yöneltilen eleştirileri az da olsa hafifletmiştir.

Bu süreçte ABD’de vaka sayılarının ciddi şekilde artış göstermesi, DSÖ’ye yönelik eleştirilerin dozunun ABD tarafından artmasına neden olmuştur. Başkan Donald Trump, hastalığın ortaya çıkışından ötürü ve virüsün salgına dönüşmesini önlemekte geç kalışı nedeniyle Çin ve DSÖ’yü suçlamıştır. Trump, DSÖ’nün sorumluluğunu yerine getirmede başarısız olduğunu açıklamış ve DSÖ’yü Çin yandaşı olmakla suçlamıştır. “Bu gelişmelerin ardından Trump, ABD’nin DSÖ’ye ödediği gönüllü katkıları askıya alma kararını kamuoyuna açıklamıştır (BBC, 2020).

DSÖ Genel Sekreteri Tedros Adhanom Ghebreyesus, Amerika Birleşik Devleti Başkanı Donald Trump’ın bu açıklamalarını üzüntüyle karşıladıklarını belirtmiş; ABD ve Çin hükümetlerinin ortak uyum içerisinde hareket edebileceklerini ifade etmiştir. Bu açıklamayla Tedros, bir bakıma Çin’i desteklediğini ima etmiştir.

Çin hükümeti ise, ABD başkanı Trump’ın iddialarını ve Amerika’nın, DSÖ üyeliğinden çıkma kararını eleştirmiş, Amerika’nın son dönemde uluslararası örgütlerden çıkma durumunu bir bağımlılık haline getirdiğini iddia ederek kendisine yöneltilen eleştirilere cevap vermiştir.

Öte yandan Çin Dışişleri Bakanı sözcüsü Zhao Lijian, Trump’ın açıklamalarının aksine virüsün, Vuhan’dan önce Amerika’da ortaya çıktığını ifade etmiştir. Açıklamasının devamında Zhao Lijian, Covid 19 salgınına yönelik Çin hükümetinin uluslararası kamuoyuna yapmış olduğu açıklamaların ve verilerin Trump yönetimi tarafından gerçeği yansıtmadığı şeklindeki açıklamalarının, Çin Hükümeti tarafından büyük öfkeyle karşılandığını bildirmiştir. Bunun üzerine Çin’in ABD büyükelçisi Cui Tiankai, Çin-ABD ilişkilerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiş; ABD’deki siyasetçilerin, bilim adamlarının açıklamalarına itibar etmediğini, mesnetsiz suçlamalar yönettiğini açıklamıştır (The Guardian, 2020).

Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergey Ryabkov tarafından yapılan açıklamada ise Trump’ın DSÖ’ye sağlamış olduğu fonu durdurma kararının "bencilce" olduğu ifade edilmiştir (DW, 2020).

DSÖ Afrika Bölgesi Direktörü Dr. Matshidiso Moeti ise ABD’nin DSÖ’ye finansal olarak en büyük desteği sağlayan ülkelerin başında geldiğini vurgulayarak, Trump’ın bu kararının, Afrika kıtasında, sıtma, AIDS ve çocuk felci, gibi hastalıklara karşı ortaya konulan çabayı etkileyeceğini belirtti.

Moeti, ABD’nin, DSÖ’nün stratejik ortağı olduğunu vurgulayarak; bu kararın ABD hükümeti tarafından tekrar değerlendirilmesi çağrısında bulunmuştur (NTV, 2020)

Ancak, yaşanan tüm bu gelişimlere rağmen korkulanın aksine, DSÖ’nün varlığının zayıflamasından ziyade, birçok devlet DSÖ’yü desteklediklerini ifade etmiş ve finansal desteklerini arttırmıştır. Fransa Devlet Başkanı Emanuel Macron, İtalya Başbakanı Guiseppe Conti, Kanada Başbakanı Justin Trudeau, Almanya Başbakanı Angela Merkel gibi birçok ülkenin lideri, DSÖ’ye desteğini ifade etmiştir. Alman Dışişleri Bakanı Heiko Maas, Trump’un DSÖ’ye sağladığı finansal desteği durdurma açıklamasını, uçuş esnasında pilotun uçaktan atılması gibi tehlikeli bir durum ortaya çıkaracağını ve pandemi ile mücadelede DSÖ’nün önemli bir görev yürüttüğünü açıklamıştır (DW, 2020).

Her ne kadar başta Avrupa ülkeleri DSÖ'nün varlığına ve etkinliğine yönelik olumlu bir tavır olsa da zamanla pandeminin küresel bir boyutta salgına dönüşmesi, ekonomik, askeri ve güvenlik konularında tüm dünyayı etkileyecek seviyeye ulaşması, Avrupa ülkelerinden de DSÖ'ye karşı eleştirilerin yolunu açmıştır. Fransa Dışişleri Bakanı Jean-Yves Le Drian, DSÖ'nün Covid-19 pandemi krizini eksik yönettiğini, DSÖ'nün devletlerden bağımsız hareket etme kabiliyetinde zayıf kaldığını, bilgiyi ulaştırma ve uyarı yapmada yetersiz oluşunu ve sorunun örgütün aktörlerinde değil DSÖ'nün işleyişinde olduğunu belirtmiştir (BBC, 2020).

SONUÇ

Uluslararası örgütlerin, Uluslararası alanda örgütün amacını gerçekleştirmeye dönük faaliyetler ortaya koyma ve dünyada, düzen ve istikrarı sağlama gibi iki temel işlevi vardır. Bu kuruluşların başında gelen DSÖ, özellikle çiçek hastalığı, SARS ve domuz gribi salgınlarda göstermiş olduğu başarılı mücadele ve Afrika kıtasında zayıf olan sağlık altyapısını güçlendirmeye yönelik çalışmaları ile önemli bir görev yürütmüştür.

Covid 19 salgının önceki salgınlara oranla devletleri siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri alanda daha fazla olumsuz etkilemesi, devletler tarafından DSÖ'yi eleştirilerin hedefi haline getirmiştir. Çin, Rusya, bazı Avrupa ve Afrika ülkelerinden DSÖ'ye destek niteliğinde açıklamalar yapılırken, ABD, DSÖ'yi sert bir biçimde eleştirmiştir.

Covid 19 salgınıyla beraber AB üyesi ülkeler başta olmak üzere, salgında ciddi şekilde zarar gören ülkeler, küresel salgınlar ve bu salgınların olumsuz etkileri ile mücadelede, BM ve DSÖ gibi uluslararası örgütlerin etkinliğinde ve yapısında reform yapılması isteklerini artık yüksek sesle dile getirmektedirler. BM ve DSÖ bu talepler karşısında sessizliğini koruduğu takdirde bu kurumlara alternatif olarak başka kurumların ortaya çıkması, dünya genelindeki sağlık sorunlarına ve salgın hastalıklara karşı ülkelerin uluslararası arenadan bağımsız olarak hareket etmesi ve salgın hastalıklara güvenlik kaygısıyla yaklaşan ülkelerin yeni uluslararası işbirliğine yönelmeleri kaçınılmaz görünüyor.

KAYNAKÇA

- BBC. (2020), *Koronavirüs: Türkiye hangi ülkeye ne kadar yardım gönderdi?*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52459231>, Erişim Tarihi: 01.06.2020.
- BBC. (2020), *Coronavirus: US to halt funding to WHO, says Trump*, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52289056>, Erişim Tarihi: 01.06.2020.
- Beigbeder, Y. (1998), *The World Health Organization*. Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Burci, G. L. ve Vignes, C. H. (2004), *World Health Organization*. The Hague: Kluwer Law International.
- Doğramacı, İ. (1997), *Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye İlişkileri*. Ankara.
- DW. (2020), *Germany's Angela Merkel backs WHO after Donald Trump cuts funding over coronavirus*, <https://www.dw.com/en/germanys-angela-merkel-backs-who->

- after-donald-trump-cuts-funding-over-coronavirus/a-53156070, Erişim Tarihi: 10.06.2020.
- Gostin, L. O. (2014), *Global health law*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Lee, K. (2009), *The World Health Organization (WHO)*. London: Routledge.
- NTV. (2020), *DSÖ: ABD'nin kararı, Afrika'da sıtma ve AIDS ile mücadeleyi etkileyecek*, <https://www.ntv.com.tr/saglik/dso-abdnin-karari-afrikada-sitma-ve-aids-ile-mucadeleyi-etkileyecek,Wp4ZrSplXkOiVJAPpg5J4w>, Erişim Tarihi: 10.11.2021
- Samancı, U. (2016), Dünya Sağlık Örgütü Ve Normatif İşlevi, *Dokuz Eylül University Journal of Graduate School of Social Sciences*, 18(1), 55-89.
- The Guardian (2020), *China coronavirus cases may have been four times official figure, says study*, <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/23/china-coronavirus-cases-might-have-been-four-times-official-figure-says-study>, Erişim tarihi: 28 Nisan 2020.
- Trump, D. (2020). *This is the letter sent to Dr. Tedros of the World Health Organization. It is self-explanatory!*, @realDonaldTrump: <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/126577580718395393>, Erişim Tarihi: 01.06.2020.
- Uğurluoğlu, Ö., ve Çelik, Y. (2005), Sağlık Sistemleri Performans Ölçümü, Önemi Ve Dünya Sağlık Örgütü Yaklaşımı, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8(1), 3-29.
- Yücel, H. (2020), *Dünya Sağlık Örgütü'nün Koronavirüs Yönetimi*. Ankara: Seta Yayınları.
- WHO. (2020), World Health Organization Member States, <https://www.who.int/countries/en/>, Erişim Tarihi: 01.06.2020.
- WHO. (1955), Rules of Procedure of the World Health Assembly.